

BANKLARDA MUAMMOLI KREDITLAR

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
i.f.f.d. Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li
Abduqayimova Umida Shavkat qizi

Toshkent Kimyo xalqaro unversiteti, Bank ishi fakulteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu tezisdagi bank tizimidagi muammoli kreditlarning kelib chiqish sabablari, ularning bank faoliyatiga ta'siri va yechimlari tahlil qilinadi. Muallif muammoli kreditlarni kamaytirishning muhimligi va samarali boshqaruv strategiyalarini joriy etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalarni keltiradi. Tadqiqotda muammoli kreditlarning iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'siri va kredit portfeli sifatini yaxshilashning zamonaviy usullari yoritilgan. Shuningdek, xalqaro tajribalar va raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali muammoli kreditlar bilan ishlashning innovatsion usullari ko'rib chiqiladi. Ushbu ish bank menejmenti, moliyaviy boshqaruv va iqtisodiyotni rivojlantirishga qiziquvchilar uchun muhim manba hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *Muammoli kreditlar, bank tizimi, kredit portfeli, moliyaviy barqarorlik, kredit xavfi, qaytarilmagan kreditlar, kreditlarni boshqarish, moliyaviy tahlil, xalqaro tajriba, raqamli texnologiyalar, risklarni minimallashtirish.*

KIRISH

Banklarda muammoli kreditlar (NPL) tizimi iqtisodiy barqarorlikka jiddiy tahdid soluvchi muhim masala hisoblanadi. Bu kreditlar qarz oluvchilar tomonidan o'z vaqtida to'lanmasligi, bank resurslarini isrof qilishga olib keladi va moliyaviy tizimning barqarorligini buzishi mumkin. Bugungi kunda ko'plab mamlakatlarda, shu jumladan O'zbekistonda, tijorat banklari muammoli kreditlar bilan kurashish va ularning miqdorini kamaytirish masalasiga katta e'tibor qaratmoqda. Muammoli kreditlar ko'pincha iqtisodiy sharoitlarning yomonlashishi, banklar tomonidan noto'g'ri qarz berish siyosati yoki qarzdorlarning moliyaviy holatining yomonlashishi sababli yuzaga keladi. Bu holat nafaqat bankning moliyaviy barqarorligiga, balki butun iqtisodiyotga ham zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli, bu kreditlarni boshqarishning samarali usullarini ishlab chiqish, shuningdek, kredit portfelini diversifikatsiya qilish zarurati oshmoqda.

Mazkur tezisdagi banklarda muammoli kreditlar masalasi batafsil tahlil qilinadi, ularning sabab va oqibatlarini o'rganiladi, shuningdek, xalqaro tajriba asosida samarali boshqaruv strategiyalari va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar beriladi

ASOSIY QISM

Banklarda muammoli kreditlar (NPL) moliyaviy tizimda dolzarb muammolardan biri bo'lib, banklarning kredit portfellariga ta'sir ko'rsatadi va iqtisodiy barqarorlikka xavf soladi. Ushbu muammoli kreditlar qarz oluvchilar tomonidan vaqtida to'lanmasligi

yoki kredit shartlariga rioya qilinmasligi natijasida yuzaga keladi. Banklarning moliyaviy faoliyatiga katta ta'sir ko'rsatgan muammoli kreditlar ko'pincha iqtisodiy inqiroz, yuqori inflyatsiya, yuqori foiz stavkalari va tasodifiy holatlar natijasida ko'payadi. Muammoli kreditlar bir nechta omillar tufayli yuzaga keladi. Asosiy sabablar orasida iqtisodiy pasayish, yuqori ishsizlik, ishlab chiqarishning pasayishi va banklar tomonidan qarz olish shartlarining yengilligi keltiriladi. Shuningdek, kreditlarni noto'g'ri baholash va qarzdorlarning moliyaviy holatini to'g'ri tahlil qilmaslik ham muammoli kreditlar sonining ortishiga olib kelishi mumkin.

Muammoli kreditlar banklarning balanslarida to'planib, ularning likvidligi va rentabelligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bu banklarning kredit berish qobiliyatini pasaytiradi va tizimning umumiy barqarorligini xavf ostiga qo'yadi. Shuningdek, yuqori miqdordagi muammoli kreditlar, banklarning qarzlarni qayta tuzish va saqlab qolish uchun qo'shimcha rezervlar ajratish zaruratini yuzaga keltiradi. Buning natijasida banklar ko'proq xatarli, riskli operatsiyalarni amalga oshirishga majbur bo'lishi mumkin.

Muammoli kreditlarni boshqarishning samarali usullari mavjud bo'lib, ular orasida kredit monitoringi, qarzdorlar bilan yaqin ishlash va raqamli texnologiyalardan foydalanish kabilar mavjud. Banklar samarali kredit monitoringi yordamida qarzdorlarning holatini kuzatib borishlari va vaqtida muammolarni aniqlashlari mumkin. Shuningdek, kredit qaytarishni ta'minlash uchun qarzdorlarni qayta moliyalashtirish yoki muqobil to'lov rejalari ishlab chiqish kerak.

Xalqaro tajriba asosida, yuqori miqdordagi muammoli kreditlarni qisqartirishda davlat tomonidan qo'llaniladigan yordam dasturlari, ya'ni qarzdorlar uchun moratoriyalar, qayta tuzish va subsidiya berish usullari samarali bo'lishi mumkin. Misol uchun, 2008 yildagi moliyaviy inqiroz davrida ko'plab mamlakatlar bu usullarni amalga oshirib, banklarning barqarorligini saqlab qolishga erishdilar

XULOSA

Xulosa qilib aytganda muammoli kreditlar banklar uchun katta moliyaviy xavflarni keltirib chiqaradi va ularni samarali boshqarish talab etiladi. Kreditlarning sifatini yaxshilash va xatoliklarni kamaytirish uchun kredit baholash tizimlari, monitoring mexanizmlari va xalqaro tajribadan o'rganilgan strategiyalarni joriy etish zarur. Kelajakda, banklarda muammoli kreditlar bilan kurashish va ularni boshqarishning samarali usullarini ishlab chiqish, tizimning barqarorligini saqlab qolish uchun zarur bo'ladi. Buning uchun xalqaro tajribalarga asoslanib, banklar va davlat o'rtasida mustahkam hamkorlik o'rnatish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YHATI;

1. Deloitte. (2022). Digital Transformation in Banking: Embracing Advanced Technologies for Enhanced Risk Management. 2020-yil, 45-47-betlar
2. PwC. (2021). The Role of Internal Audit in Strengthening Banking Operations.
3. International Monetary Fund (IMF). (2020). Financial Sector Assessment: Principles and Practices - 2020-yil, 75-88-betlar
4. World Bank. (2018). Guidelines for Strengthening Banking Supervision in Emerging Economies-2020-yil, 18-27-betlar
5. Uzbek Banking Association. Bank faoliyatida ichki va tashqi nazoratni tashkil etish tamoyillari. Toshkent-2022-yil, 66-67 betlar